Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych dla Galicji i W. Ks. Krakowskiego

wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

Nr. 32. **Poniedziałek**, dnia 7. sierpnia 1876. **III. rocznik.**

Kredyt hipoteczny
a stowarzyszenia zaliczkowe.

(Dokończenie).

Nadmieniłem jednak, że własność chłopska t. z. mniejsza posiadłość, dla której tworzy się obecnie hipoteka, zajęła niektórych z grona naszego i obudziła w nich myśl, czy nie byłoby zadaniem stowarzyszeń dla niéj pomału stwarzać źródła zdrowego kredytu hipotecznego?

Pomijam, że kredyt hipoteczny dostarcza funduszu zakładowego a nie obrotowego, a tylko dostarczanie tego ostatniego postawiły sobie za zadanie nasze stowarzyszenia. Pomijam dalej, że praktyka nie poleca naszym spółkom wdawania się w interes hipoteczny. Pomijam nawet trudności na jakie w tych usiłowaniach napotykać musimy dla braku funduszów — pomijam to wszystko gdyż dążenie to, o którém wyżéj wspomniałem, jest zbyt uczciwe, aby, nie zrażając się trudnościami teoretycznemi i praktycznemi, dążyć do znalezienia tu jakiegoś wyjścia. Spustoszenia, jakich dokonała lichwa, zdepopularyzowanie ruskich i polskich zakładów rustykalnych — obojętność banków — a nawet bezczynność T. Kred. Ziem. nie dozwalają spocząć ludziom dobréj wiary. Nie mogę się bowiem przyłączyć do bardzo zresztą poważnego zdania, że chłop nasz uzyskawszy nawet hipotekę ani potrzebuje, ani zdolen jest do korzystania rozsądnego z kredytu hipotecznego. — Zdanie to, choćby dziś jeszcze słuszne, może już jutro stanie się błędném, gdy szkoła podniesie choć trochę intelektualne a praca nasza ekonomiczna gospodarcze siły naszego ludu.

Lecz wyznajemy tu szczerze — do téj pracy jesteśmy nawet za słabi, a zachodzi obawa, że zaprzepaścimy to, cośmy dotąd zdziałali — a nie dokonamy, czegośmy zamierzyli.

Tutaj jedynie ziemstwo dla ludu wiejskiego, na wzór tworzącego się w Poznańskiem, wyposażone przez Rząd i Sejm, jak niegdyś przez Stany Tow. Kred. Ziem. lub toż Tow. Kr. Ziemskie ważną tę kwestyą rozwiązać zdoła. — I nic wytłumaczyć nie zdoła Tow. Kred. Ziem. od podjęcia téj myśli, bliższéj mu, niż Tow. kr. miejskie. Nie przeczymy jednak, że trudność przeprowadzenia reform w którymkolwiek kierunku na tém polega, że za 4% listy gwarantuje jeszcze cała własność hipoteczna kraju, a listy te wynoszą jeszcze $^1/_3$ część wszystkich listów T. K. Ziemskiego w obiegu. Lecz i tę trudność przy dobréj woli i za pośrednictwem Sejmu usunąć można.

Nasze zaś zadanie spełnimi dostatecznie, gdy dla ludu tego wiejskiego dostarczać będziemy taniego kredytu osobistego, a ekonomicznie kształcić go nie przestaniemy. W tym względzie wyróżniamy się zresztą bardzo korzystnie od stowarzyszeń niemieckich.

W naszych stowarzyszeniach stosunkowo znacznie wyższy procent ogólnéj liczby członków stanowią włościanie, niż w niemieckich stowarzyszeniach. Obok tego zaś znaczna część naszych rzemieślników i kramarzy gospodaruje na ziemi, zwłaszcza w mniejszych miasteczkach. Stąd téż stosunkowo więcéj u nas stowarzyszeń obliczonych jest na ludność wiejską, co zbędnem czyni staranie o zakładanie wyłącznych stowarzyszeń dla rolników (landwirthschaftliche Genossenschaften.) Do pewników tych przyszedłem na podstawie zestawień statystycznych, które przygotowuję do przyszłego rocznika.

Stowarzyszenia nasze o tyle więcéj odpowiadają potrzebie rolników, i korzystnie tém od niemieckich się wyróżniają, że udzielają kredytu przeważnie dłuższego, niż niemieckie stowarzyszenia. Te bowiem przenoszą

przedewszystkiem kredyt 3miesięczny, a Schulze usilnie ten termin popiéra. Stąd też stowarzyszenia niemieckie dostarczają właściwie kupieckiego, bankowego kredytu i nawet chętnie nazywają się bankami ludowemi (Volksbanken.) U nas zaś rozwija się przeważnie interes zaliczkowy, który w naszém pojęciu polega na ratalnéj spłacie długu i w tym względzie, co do swéj formy, podobniejszy jest do amortyzacyjnego kredytu hipotecznego.

Przy tém jednak w stowarzyszeniach, w których znaczna jest liczba rolników, zważać należy, aby stosunek ich do rzemieślników i kramarzy był normalny; a w naszych stosunkach wyłącznych dla rolników stowarzyszeń zakładać nie radzimy. W takich bowiem spółkach po żniwach zawsze będzie za dużo, a na przednowek za mało kapitału obrotowego. Mięszać zatém należy członków różnych warstw społecznych, aby utrzymać regularny obrót kapitałów. Rzemieślnik oddawać może przez cały rok ulubionemi u nas, a w Niemczech nieznanemi, ratami tygodniowymi; rolnik zaś tylko 2 razy do roku a właściwie raz kapitał umarzać może.

Ponieważ jednak uczciwość naszego chłopa, jego rzetelność i punktualność nie przybiéra jeszcze wcale zatrważających dla oszustów rozmiarów — przeto kredyt osobisty dla chłopa zawsze jest niepewny i niebezpieczny. Z tworzącą się zatém hipoteką chłopską, przybędzie nam dzielny czynnik do naszych operacyi.

Jeżeli sprzeciwialiśmy się zaprowadzeniu u nas działu hipotecznego, w którym zasilać się ma fundusz zakładowy, to z całą stanowczością wyznajemy, że hipoteka subsidiarne, w miejsce poręki, zwłaszcza dla chłopa naszego, jest niesłychanie ważną, i że kredytu osobistego bez tego upewnienia udzielać mu bardzo niebezpiecznie.

Stąd też nie posuwajmy zadaleko „wstrętu do hipoteki“, jak to czyni Schulze, który nawet takiéj poręki hipotecznéj (Cautionshipothek) nie radzi przyjmować stowarzyszeniom, a raczéj mniema, aby poręczyciel osobisty zapewniał swoję porękę na hipotece dłużnika, niż żeby to czyniło stowarzyszenie. Parisius jednak właśnie dla spółek rolniczych zaleca, aby udzielano rolnikom kapitału obrotowego na podstawie zapisu tabularnego, w którym zapewnia członek, posiadający hipotekę, stowarzyszeniu tabularnie wszelkie swoje zobowiązania w oznaczonéj z góry wysokości, jakie w czasie należenia swego do stowarzyszenia zaciągnie.

W ten sposób postępuje Krak. Tow. Wzaj. Kred. i znakomicie się rozwija. Takie pożyczki, choć hipotecznie zabezpieczone, nie są właściwie pożyczkami hipotecznemi, bo nie służą jako źródło kapitału zakładowego, lecz obrotowego a spłata ich nie jest na długie rozłożona lata. Hipoteka służy tu właściwie w miejsce poręczyciela za podstawę udzielonego niejako kredytu w rach. bieżącym. My poszlibyśmy jednak jeszcze trochę daléj. Hipoteki takiéj nie chcielibyśmy jedynie ograniczyć na rolników, ale rozszérzyć ją na wszystkie warstwy społeczne. Postępowanie takie w obec szérzącéj się niezaprzeczenie paniki między poręczycielami, co słowności naszego społeczeństwa zawdzięczać możemy, wyjdzie na pożytek naszym stowarzyszeniom, a nie zatrze naszego charakteru, jako instytucyi udzielających kredytu osobistego.

Kredyt taki, szczególnie w formie, przyjętéj przez Krak. Tow. Wzaj. Kredytu, nie przestaje być kredytem osobistym, gdyż w pierwszéj linii odpowiada nam dłużnik swoją osobą, a w drugiéj dopiéro swoją nieruchomością, wystawia nam bowiem na zobowiązania swoje, obok ogólnego na cały przeciąg należenia do stowarzyszenia wystawionego oświadczenia tabularnego, także w każdym danym wyyadku weksel z krótkim, a z góry umówionym terminem zapłaty.

Dzielność hipoteki w naszych stowarzyszeniach okaże się również, jeśli uwzględnimy naszych rzemieślników, kramarzy i rolników, którzy stosunkowo mniejsze zaciągają pożyczki hipoteczne, a które nie z dochodu ziemi, ale z zarobku, a zatém w krótszym przeciągu czasu, spłacić mogą. Cel tych pożyczek albo uwolnienie się od lichwy, albo wkłady jedynie melioracyjne. Tu stowarzyszenia odpowiedzą swemu zadaniu, gdy pospieszą w formie pożyczek hipotecznych w pomoc stowarzyszonym — uwolnią ich bowiem od ogromnych strat, które stosunkowo nieproporcyonalnie są wyższe przy małych, niż wielkich pożyczkach w bankach zaciągać się mających.

W końcu powołując się na głos z Mościsk — niezawodnie wypowiedziany przez kogoś do naszéj organizacyi należącego — nie mogę pominąć milczeniem smutnych stosunków, w jakich się nasz rzemieślnik znajduje, gdy rozpocznie budowę własnego domu, a nie posiada dostatecznego kapitału zakładowego. Tu zadaniem naszém, nim do własnych przyjdziemy stowarzyszeń budowlanych, korzystać z hipoteki, udzielać pożyczek w czasie budowy, nim budowa doprowadzoną zostanie do tego stadium, iż kasy oszczędności lub banki dostarczą właściwego kapitału zakładowego w formie pożyczki hipotecznéj, w kilku lub kilkunastu latach spłacać się mającéj. O to się troszczyć winniśmy tém bardziéj, że lichwiarz czycha, gotowy z pomocą na 18% a nawet niejeden krajowy zakład publiczny z pomocą na 12% a względnie, czyli raczéj właściwie, na 24%!

Inaczéj wyzyskać hipoteki nie mogą i nie powinny nasze stowarzyszenia, bo chybią swego celu. A jeśli ktoś wśród nas szczególniejszy ma do niéj pociąg i mniema, że dział hipoteczny doda nam powagi i znaczenia, ten niech wraz z p. M. Slavikiem, autorem broszury „Eigenthum & Credit, vornehmlich Mobiliar Credit", oczekuje ustawy, która utworzy osobną hipotekę na ruchomości, nie wyjmując łachmanów, bo wtedy będziemy wszyscy mieli taką hipotekę, będziemy wszyscy, co dla mnie najważniejsza, — równi!

Regulamin

czynności Wydziału Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, oraz Patronatu.

I. Skład zarządu Związku.

§. 1. Do szczegółowego zarządu Związku powołani są

A) Wydział Związku, złożony z przewodniczącego, jego zastępcy i czterech członków, z których jeden pełni obowiązki sekretarza Rady Wydziału.

B) Patronat, do którego wchodzą Patron i jego zastępca.

Do załatwienia manipulacyi, z czynnościami obu powyższych władz połączonéj, mianuje Wydział, po wysłuchaniu propozycyi Patrona, sekretarza biura patronatu, który pobierać ma płacę przez ogólne zgromadzenie oznaczoną.

II. Zakres działania.

§. 2. Zakres działania Wydziału, jakoteż i Patronatu jest albo

a) obu tym ciałom wspólny, albo

b) dla Patronatu wyłączny.

III. Zakres działania wspólny.

§. 3. Zakres działania wspólny obejmuje:

a) wszystkie polecenia i uchwały ogólnego zgromadzenia;

b) sprawy odnoszące się do funduszów Związku i składania z nich rachunków — niemniéj do przedłożyć się mającego budżetu;

c) postanowienia o przyjęciu stowarzyszeń do Związku, oraz o potrzebie wysłania Patrona lub specyalnego delegata w interesie Związku lub też na wezwanie stowarzyszeń;

d) ogólne i zasadnicze sprawy Związku;

e) wnioski Patrona, o ile tenże uzna potrzebę w jakiéjkolwiek sprawie zasięgnąć zdania Wydziału, daléj wnioski wniesione przez dwóch członków Wydziału, wreszcie wnioski pochodzące od stowarzyszeń, o ile takowe poprzednią uchwałą Wydziału nie są już unormowane;

f) sprawozdanie Patronatu o stanie Związku i dokonanych przez niego w pewnych peryodach czynności;

g) sprawy odnoszące się do pism i wszelkich publikacyi nakładem Związku wydać się mających;

h) prawo powoływania do czynności zastępcy członka Wydziały w razie ustąpienia którego z członków lub przeszkody trwającéj dłużéj, niż jeden miesiąc;

i) oznaczenie dnia, w którym walne zebranie ma być zwołane;

k) ustanowienie dla tegoż porządku dziennego.

§. 4. Sprawy powyższe załatwiają się na posiedzeniach Wydziału, w których biorą udział Patron i jego zastępca z głosem stanowczym.

§. 5. Posiedzenia Wydziału są albo zwyczajne albo nadzwyczajne.

Pierwsze zwołuje Patronat dnia 4go i 20go każdego miesiąca. Do zwołania nadzwyczajnych posiedzeń uprawniony jest w każdym razie Patronat — obowiązany zaś do zwołania jest przewodniczący Wydziału lub tegoż zastępca, jeżeli go dojdzie wiadomość o sprawie zwłoki nie cierpiącéj lub też jeżeli dwaj członkowie Wydziału tego pisemnie zażądają. W ostatnim z powyższych wypadków musi przewodniczący zwołać posiedzenie najdaléj trzeciego dnia po odebraniu wniosku członków.

Członkowie winni być o posiedzeniu oraz o przedmiosach obrad dwa dni poprzód uwiadomieni.

§. 6. Uchwały zapadają większością głosów obecnych na posiedzeniu.

Do kompletu wymaganą jest obecność:

a) Przewodniczącego lub jego zastępcy,

b) Patrona lub jego zastępcy i

c) najmniéj dwóch członków (§. 18. statutu)

W razie minimalnego kompletu wolno Patronatowi, gdyby wniosek od niego wychodzący upadł, odwołać się do powtórnego zebrania członków. Odwołanie to ma być na następném zaproszeniu wyszczególnione. Zebranie ponowne rozstrzyga sprawę ostatecznie, jeżeli w nim udział bierze najmniéj pięciu członków Wydziału, licząc w to przewodniczącego i zastępcę.

§. 7. Wnioski samoistne muszą być na piśmie przedstawiane. Dyskusye odbywają się według zasad, w regulaminie Sejmu krajowego przyjętych.

§. 7. Sprawy wniesione będą albo od razu merytorycznie załatwiane, lub też celem bliższego rozpoznania lub dokładnego wypracowania przydzielane czy to pojedyńczym członkom Wydziału, czy też Patronatowi, czyli nareszcie komisyi z członków Wydziału lub Patronatu złożonéj. Sprawozdanie o przydzielonéj sprawie winno być najdaléj na drugiém następném posiedzeniu Wydziałowi przedłożone. Jeżeli to nie nastąpi, może sprawa na podstawie pierwotnego wniosku wziętą być pod dyskusyą i uchwałę, lub też oddaną innemu referentowi lub komisyi, którą Wydział wybierze.

§. 9, Wydział dołoży starania, aby sprawy należące do jednego i tego samego działu czynności Związku przydzielane były stałym referentom. Referaty te rozdzielają członkowie Wydziału z początkiem roku administracyjnego według własnego oświadczenia lub też Patronat rozdziela te referaty między członków Wydziału.

IV. Zakres działania wyłączny Patronatu.

§. 10. Wyłączne czynności Patronatu wyszczególnione są w §. 11 statutu Związku. Jako sprawy bieżące (§.19, d) uważane będą wszystkie sprawy, które nie są wyliczone w §. 3. niniejszego regulaminu jako należące do wspólnego zakresu Wydziału i Patronatu.

V. Biuro Patronatu.

§. 11. Czynnościami biura zajmuje się sekretarz Patronatu. Godziny urzędowe oznaczają się od 9téj do 1széj po południu.

§. 12. W szczególności winien sekretarz:

a) prowadzić protokół podawczy,

b) utrzymywać w porządku registraturę i pogląd aktów z niéj wychodzących,

c) prowadzić książki rachunkowe według danych formularzy, oraz inwentarz Związku,

d) załatwiać referaty przydzielone mu przez Patrona lub jego zastępcę,

e) uskuteczniać całą ekspedycyą biura,

f) doręczać Referentom sprawy do ich zakresu należące i udzielać tymże zażądanych materyałów i wyjaśnień,

g) przygotowywać materyał na posiedzenia Wydziału,

h) przedkładać za pośrednictwem Patrona Wydziałowi sprawozdania o czynnościach kancelaryjnych;

i) utrzymywać w porządku bibliotekę,

k) prowadzić wskazane mu książki i wykazy statystyczne.

l) dostarczać redakcyi „Związku“ wszelkich wiadomości i aktów, któreby do ogłoszenia przydatne być mogły.

§. 13. Tylko polecenia przez Patrona lub jego zastępcę dane mogą sekretarza obowiązywać.

VI. Rachunkowość i kasa.

§. 14. Fundusze Związku zostają pod bezpośrednim nadzorem Patrona lub jego zastępcy.

§. 15. Patron lub zastępca przejmują bezpośrednio wszelkie dochody Związku i przekazują je poszczególnemi asygnatami kasie związkowéj. Wszelkie wypłaty miejsce mieć mogą tylko na podstawie asygnat Patrona lub jego zastępcy.

§. 16. Patron starać się musi, aby udziały stowarzyszeń na pokrycie kosztów Związku, przez walne zgromadzenie uchwalone, jak najregularniéj wpływały, oraz aby wydatki stosowały się ściśle do cyfer uchwalonego budżetu. Tylko w razie uzyskania nadzwyczajnych, a więc budżetem nie przewidzianych dochodów może Patron na podstawie uchwały Wydziału przekroczyć cyfrę preliminowanych wydatków lub użyć je na cele budżetem nie wytknięte.

§. 17. Patron starać się winien, aby kasa Związku przechowywaną była u jednego ze stowarzyszeń lwowskich, do Związku należących.

§. 18. W Patronacie prowadzone będą następujące książki rachunkowe: 1) książka kasowa, 2) książka kontów stowarzyszeń, jako pojedynczych członków. 3) książka główna.

Ruch Stowarzyszeń.

Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach otrzymało z gal. kasy Oszczędności pożyczkę 2.000 zł. w. a. pod warunkiem, że do Związku przystąpi.

I. Związkowa Drukarnia we Lwowie. Dnia 20 b. m. odbędzie się zwyczajne walne zgromadzenie członków tegoż stowarzyszenia.

Sprawa należytości i podatków. Dr. Marchet udał się z polecenia p. ministra dla rolnictwa do wydawcy niniejszego pisma z prośbą o udzielenie wskazówek i wyjawienie życzeń w sprawie bezpośrednich należytości i w sprawie podatkowéj. W odpowiedzi otrzymał p. Marchet wyrażone życzenie, aby rząd przedlitawski przynajmniéj w drodze administracyjnéj zarządził, żeby nie wymagano od naszych stowarzyszeń innych należytości nad te, które określa ustawa z dnia 21. maja 1873., i które opłacają osoby prywatne (np. stęple od aktów notaryalnych, weksli, pełnomocnictw i t. d.), zwłaszcza, żeby nie żądano od nas stępli od pokwitowań rat spłaconych pożyczek, jak to uwzględnia podobna ustawa węgierska z d. 23. grudnia 1869. — W sprawie podatkowéj ponownie zaprzeczył wydawca rządowi prawa do nakładania na nas podatków i powołał się na podobny przebieg walki stowarzyszeń z rządem pruskim (p. ks. Szamarzewskiego: Spółki zarobkowe wolne od podatków. Poznań 1873). Również zauważył, że nazwa naszych stowarzyszeń w ustawie z 9. kwietnia 1873. tylko „zarobkowe i gospodarcze“ jest błędną. Ustawa pruska z r. 1864. i węgierska z r. 1875. rozróżnia stowarzyszenia kredytowe i gospodarcze od zarobkowych np. produkcyjnych, przemysłowych i t. d. Uczyniwszy tę różnicę nie może rząd postanowienia patentu o podatku zarobkowym odnosić do stowarzyszeń kredytowych i gospodarczych — ale jedynie do zarobkowych. Gdyby jednak wolność od podatków dla nas żadną miarą uzyskać się nie dała, to należy rządowi wypowiedzieć: a) że regulatyw z dnia 28. maja 1875. wcale sprawy podatkowéj dla nas nie załatwił; b) podatek zarobkowy wymierzany być winien w stosunku do kapitału własnego (udziały i fundusze rezerwowe) i to w granicach III działu głównego nigdy zaś II, przy własnym kapitale do 25.000 zł. 1 klasa — do 50.000 zł. 2. kl. — do 75.000 3 kl. i t. d. c) podatek dochodowy wymierzać zależy jedynie od téj części czystego zysku, który walne zgromadzenie przeznacza na dywidendę i nie powinien więcéj wynosić, jak wraz z dodatkami 2% téj kwoty.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Dr. Alfred Zgórski.**

I. Związkowa Drukarnia we Lwowie, Hotel Żorża.